

малният въпрос за легалността при спазване на мнозинствата за упражняване на учредителната власт опира винаги до легитимността, за която стоят съгласието и доверието на избирателите в техните избраници, а също така и консенсусът между представените в парламента политическите сили.¹² А съгласието за упражняване на учредителната власт в Народното събрание пре- възхожда значително мнозинствата за приемане на законодателството на парламента, излъчването на правителство и упражняването на контрол върху неговата дейност.

Всяко изменение на конституцията предполага и отчитане на закономерността, че учредителната власт формира основите на политическата и правната система, за да осигури стабилността на конституционното управление и функционирането на учредените политически институции в съответствие с принципа на господство на правото. На свой ред, всяка конституция е основана върху определена система от ценности, която предшества нейното създаване и съпътства нейното действие¹³, доколкото предопределя регулативната функция и прякото действие на основния закон. Преди всяка ревизия на конституцията учредителната власт следва да изясни в резултат на свободна публична дискусия как измененията се вписват във вътрешната логика на установената конституционна система от ценности, принципи и норми. Защото този привидно теоретичен проблем е свързан с практическото функциониране на конституционното управление, което може да бъде неефективно, при наличие противоречия между ценностите, принципите и нормите на конституцията.

В заключение заслужава си да си припомним разсъжденията на Аликзангър Хамилтън във Федералист № 78, в който прави преглед на устройството на съдебната власт по отношение на условието за безупречно поведение на магистратите и обосновава, че съдебната власт е най-малко опасният клон на властта.¹⁴ Малко може да се добави, но неговата мисъл би могла да се продължи и така. Посегателствата върху независимостта на най-малко опасния клон на властта са изключително опасни за конституционната демокрация и господството на правото.

¹² Виж Ю. Хабермас, *Морал, право и демокрация*, С., 1999, 279-308; J. Habermas, *Between Facts and Norms*, Polity Press, Cambridge, 1997, 133-144.

¹³ Не случайно в конституционноправната литература в Германия, а също така и у нас конституцията се определя и като ценностна харта, виж. Г. Близнашки, *Съвременната конституция като ценностна харта*, Юридически свят, кн. 2, 2000, 34-43.

¹⁴ Дж. Магисън, Ал. Хамилтън, Дж. Джей, *Федералистът*, С., 1997, 349.

МАТЕМАТИЧЕСКО ТЪЛКУВАНЕ НА ПРАВНА НОРМА - ЧЛ. 109, АЛ. 11 ОТ ДАНЪЧНИЯ ПРОЦЕСУАЛЕН КОДЕКС (ДПК) ПРЕЗ ПРИЗМАТА НА ТЕОРИЯ НА МНОЖЕСТВАТА

Младен Младенов

хоноруван асистент в УНСС - София

Най-големи трудности на практикуващия юрист (както и на всяко лице, на което се налага да действа съобразно общо правило за поведение) е тълкуването на правната норма. И това е така, защото процесът на тълкуване отговаря на въпроса: „Какво точно е имал предвид законодателят, като е създал определената правна разпоредба?“ По този начин се изследва действителната същност на общото правило за поведение.

Именно затова правната мисъл е създала множество правила на тълкуване. Като подходи те биват исторически, систематически, логически, семантичен, граматически подход; стеснително и разширително

REVIEW

In his article Mr. Mladen Mladenov is tackling in a unique manner one of the most discussed regulations in the current Bulgarian legislation - Article 109, Para 11 of the Tax Procedures Code.

The approach uses new rules of interpretation - the Theory of Sets.

In this way, within the framework of the legal norm, its factual contents has been veiwed in the interrelation between sets of facts and circumstances, depending on the legal definitions of certain legal terms.

The interdisciplinary method, both legal and mathematical, has been applied to allow the interpretaion to be useful to both academics and practitioners.

тълкуване и т.н. Когато са предопределени от субекта, който тълкува, подходите биват автентичен, официален, съдебен, авторитетен, доктринален подход и т.н. Като правна техника се разграничават тълкуване на „стара“ и „нова“ норма, специален и общ закон, материален и процесуален закон и т.н. На автора не е познато например **математическо тълкуване**, което все пак е удачно, когато се касае за финансова материя, която малко или много е предопределена от математически категории на икономикса и статистиката.

Настоящата разработка разглежда по един оригинален начин една от най-спорните разпоредби в българското действащо право от 01.01.2000 г. до сега, а именно - разпоредбата на чл. 109, ал. 11 от ДПК. Не случайно е избрана тази норма - за нея има само противоречиви, „срамежливи“ и неизяснени тълкувания от страна на данъчната администрация и университетската наука, а пък практиката на съдилищата все още не е развита. Разглежда се само ал. 11, защото другите алинеи все пак имат някаква яснота, и доколкото се съотнасят към подходи на стари нормативни уредби, споровете по тях не са толкова значителни.

Нека разгледаме цитираната по-горе норма, която гласи:

„Независимо от други разпоредби, когато данъчен орган установи, че лице или лица са извършили действия, за да избегнат или осуетят прилагането на данъчен закон, данъчният орган определя съответния данък или отказва правото на приспадане на данъчен кредит по такъв начин и в размер, че да се премахнат всички **облаги или данъчни предимства** на всяко лице, което пряко или без да участва в действията е получило **облага или данъчно предимство**, доколкото тези **облаги или данъчни предимства** не са премахнати по реда на ал. 1-10.“

Акцентът се налага от само себе си - в текста три пъти се среща изразът (в различни варианти) **„облаги или данъчни предимства“**.

В Допълнителната разпоредба на ДПК, в § 1, т. 13 е дадена легална дефиниция на **данъчни предимства**:

„Данъчни предимства са:

- а) всяко намаление на данъчното задължение на регистрирано лице;
- б) всяко увеличение на правото на приспадане на данъчен кредит на регистрирано лице;
- в) всяко намаление на общата сума, платима от лице във връзка с доставката на стоки или услуги.“

Докато за данъчни предимства има дефиниция, за **облаги** такава липсва. Не е удачно да се прилагат **правилата на разширителното тълкуване** по отношение на облагите, защото те по същността си могат да имат и неимушествен, личен характер, а най-вероятно законодателят в чисто данъчен закон е имал предвид облаги от имушествен характер.

Затова на помощ ни идва **математическото тълкуване**, в случая основано на **Теория на множествата**. Ако приемем, че при безкрайно многото възможности на проявление на данъчната норма в реалния живот **данъчните предимства** образуват **множеството А**, което е дефинирано чрез своите елементи, които са ясни, т. е. познати са от легални дефиниции или от постоянната практика, то това не важи за **облагите**, които приемаме, че образуват **множеството Б**, т.е. нито множеството Б, нито неговите елементи са дефинирани така, че да оперираме с тях за целите на тълкуването.

В такъв случай, при определен **фактически състав** (сбор, съвкупност от факти и обстоятелства в действителността, които се регулират от определена правна норма) последният лесно може да се отнесе към елементите на дефинираното множество А, но не и към елементите на недефинираното множество Б. Това е така, защото недефинираното множество може да е **празно множество**, т. е. - да няма елементи, то може да е **безкрайно множество**, а може и да е **равно множество** на множеството А. При това положение игнорираме първата възможност - при празно множество не би се проявила каквато и да е хипотеза на правната норма. Игнорираме и третата възможност - тогава вместо която и хипотеза на множеството Б ще приложим хипотеза на множеството А, защото те са равни множества. Най-интересна е втората възможност - на безкрайно множество, което по силата на формалната логика би включвало и множеството А.

Така по естествен начин стигаме до изследване на **обединението на множествата А и Б**, защото в правната норма свързването между тях е чрез съюза „или“. За да се прояви ефектът от правната норма, законодателят чрез този съюз е дал възможност за прилагането на два вида факти и обстоятелства, две групи хипотези, две множества възможности. Понеже нормата е строго фискална, очевидно нейният творец е имал силно математическо мислене. Впрочем това личи и от изключителната последователност, стигаща до тавтология - три пъти изписването на „облаги или данъчни предимства“. Но тук следва да се напомни, че в математиката **съюзът „или“ се използва в неразделителен смисъл**, т.е. дава възможност да се приложат **едното, другото или и двете**. Не така обаче се използва този съюз в ежедневната реч, както и в правото. Там неговият смисъл е винаги **разделителен** - възможно е или едното, или другото.

При горната логика излиза, че поради недефинираността на „облагите“ те трудно могат да намерят приложение при тълкуването на чл. 109, ал. 11 от ДПК. Но след като при направеното **математическо тълкуване** дори само прилагането на дефинираното множество А **би довело до същия ефект**, както и при прилагането на всяко едно от следното - множеството А, множеството Б и обединението на двете множества А и Б, практиците

могат да бъдат спокойни - разпоредбата може да се прилага в практиката и би имала **същия резултат**, при позоваването само на „данъчните предимства“, **така както би било и при позоваването на последните, но и на „облагите“**. Законодателят се е изразил неясно и не по правилата на законодателния процес, но доброто познаване на правилата на тълкуване и прилагане на **интердисциплинарен метод - правен и математически**, „поправка“, доколкото е възможно, „грешката“.

Дано настоящата разработка е полезна за практиката, така както се надявам, че е полезна за университетската мисъл.*

* **Забележка:** В разработката не са използвани математически символи поради две причини: първо, за да бъде понятна за **нематематиките**, и второ - поради липса на компютърна програма, изписваща тези символи.

Мнението на автора е лично и не ангажира институциите, с които е свързан.

Решения и определения на Върховния административен съд

Петчленен състав

1. Тричленният състав на Върховния административен съд е компетентен да се произнася по молбите за отмяна на влезли в сила решения на окръжните и районните съдилища по административни дела. Когато влязлото в сила решение е постановено като първа инстанция от тричленния състав на ВАС, компетентен да се произнесе по молбата за отмяна е петчленният състав на същия съд.

Чл. 41, ал. 1 и чл. 42, ал. 2 ЗВАС
Чл. 231 и чл. 232 ГПК

Определение № 7300 от 1.12.2000 г. по адм. д. № 7138/2000 г. на ВАС, петчл. с-в, докладчик председателят на IV отделение Стефка Стоева.

Производството е по реда на чл. 213 и сл. ГПК във връзка с чл. 11 ЗВАС. Образувано е по частна жалба на И. срещу разпореждането от 25.09.2000 г. на заместник-председателя на Върховния административен съд, с което молбата му за отмяна е оставена без разглеждане.

Релевираните в частната жалба оплаквания са за незаконосъобразност на разпореждането.

За да разпорежи връщане на подадената от жалбоподателя молба за отмяна и да остави същата без разглеждане, зам.- председателят на Върховния административен съд е приел, че решението по адм. д. № С-874/1999 г. на същия съд е оставено в сила с решение по адм. д. № С-14/2000 г. на 5-членен състав на ВАС и за да се възстанови вишщността на спора, трябва да бъде отменено решението на 5-членния състав. Такава процесуална възможност в случая няма, тъй като съдебният орган, който трябва да разгледа молбата за отмяна, е 5-членният състав на ВАС, който е равен по степен на съда, постановил решението, което трябва да бъде отменено. Приел е, че това обстоятелство изключва неговата компетентност и прави разглеждането на молбата по същество процесуално недопустимо.

Върховният административен съд - 5-членен състав, намира обжалваното разпореждане на заместник-председателя на съда за неправилно поради нарушение на материалния закон.

Видно от данните по делото, жалбоподателят И. е подал на 07.09.2000 г.